

Peter Vodrážka

CHARAKTERISTIKA A POROVNANIE ŠKÔL S VÝUČBOU ARCHITEKTÚRY NA SLOVENSKU

Súčasná etapa vývoja architektonického vzdelávania je charakterizovaná stratou dominantného postavenia dvoch vzdelávacích inštitúcií - FA STU a VŠVU. Posledné obdobie sa obohatilo popri týchto tradičných vzdelávacích ústavoch o ďalšie dve školy, ktoré sa zaoberajú výchovou architektov - o Stavebnú fakultu STU v Bratislave a o Stavebnú fakultu TU v Košiciach.

Analýza a komparácia tradičných a novodobých inštitúcií, zaoberajúcich sa výučbou architektúry poukáže na ťažiskové odbory, zamerania a tým aj ich orientáciu, obsahové zameranie, rozsah a vnútornú skladbu predmetov jednotlivých škôl, porovnanie teoretických predmetov a ateliérovej tvorby, ako aj počet študentov, ktorí sa tu vzdelávajú.

Cieľom by sa však nemalo stať stieranie rozdielov medzi týmito vzdelávacími inštitúciami v oblasti architektúry, ale naopak, upozorniť na dominantnosť ich postavenia v jednotlivých oblastiach architektonickej tvorby a prehĺbovanie špecializácie v určitých smeroch s následným zvyšovaním kvality produktu vzdelávania - absolventa a jeho zaradenie sa do praxe.

Je nutné podotknúť, že aj termín prax, alebo odborná prax nadobúda stále širší diapazón. Celkom logicky sa popri tradičných výkonných architektov - projektantoch čoraz viac uplatňujú architekti manažéri, architekti metodici, architekti zastupujúci na rôznych úrovniach záujmy štátnej správy, či samosprávy, architekti zastupujúci záujmy rôznorodých firiem, architekti pracujúci v realitných kanceláriách. Sprievodným znakom veľkej rozmanitosti architektonických štýlov je záujem o teóriu a kritiku architektúry, výskum v oblasti architektúry atď.

1. Základná charakteristika štúdia

Jednotlivé inštitúcie, zaoberajúce sa výchovou architektov, majú pomerne odlišné charakteristiky modelu štúdia v nadväznosti na ich tradíciu, pôvodné smerovanie, dĺžku štúdia, počet zameraní a tým aj proporciu a skladbu predmetov, ktorými sa naplňajú predstavy o profile absolventa.

Fakulta architektúry STU Bratislava - je tradičnou a najstaršou školou architektúry na Slovensku a je súčasťou Slovenskej technickej univerzity, z čoho vyplýva aj 6-ročný univerzitný model štúdia, pozostávajúci z dvoch stupňov - bakalárskeho (štvorročný) a inžinierskeho (dvojročný). V nadväznosti na bakalársky stupeň nastáva špecializácia v troch odboroch (architektúra - urbanizmus - dizajn) a desiatich zameraniach.

Katedra architektúry VŠVU Bratislava - má podobnú základnú schému, kde denné štúdium

môže byť bakalárske (8 semestrov) a magisterské (4 semestre), ktoré na bakalárske nadväzuje. Okrem týchto na VŠVU existuje doplnkové štúdium v trvaní maximálne 4 semestre. Špecializované štúdium sa delí na kurzy v 1. ročníku, kde jedným je aj kurz architektúry a na základné ateliéry v 2. až 6. ročníku, pričom architektonické predstavujú ateliér architektúry I. (Prof. Janák), ateliér architektúry II. (Doc. Mudrončík), ateliér architektúry III. (Doc. Bahna) a ateliér architektúry IV. - laboratórium architektúry (Doc. Vaško).

Katedra architektúry Stavebnej fakulty STU Bratislava - sa začala formovať už pred rokom 1989, ale až v roku 1996 sa vyčlenila z Katedry konštrukcií pozemných stavieb. Prvé tri roky štúdia predstavujú spoločný základ pre viaceré odbory Stavebnej fakulty, avšak už vo 4. semestri sa začína špecializácia architektonickými ateliérmí. Ťažisko výučby architektúry je v 4. a 5. ročníku v prednáškovej i v ateliérovej činnosti.

Katedra architektúry Stavebnej fakulty TU Košice - má podobný model ako KA SvF STU, kde však štúdium architektúry predstavuje zameranie v rámci študijného odboru Pozemné stavby a nie ako v Bratislave odborom Architektúra a pozemné stavby. Učebné plány sú zostavené tak, že prvé dva ročníky sú spoločné pre všetky študijné odbory so získaním všeobecného teoretického základu. V 3. ročníku študenti pokračujú v štúdiu v študijných odboroch a od 4. ročníka sa špecializujú na zamerania.

Záverom tejto časti možno skonštatovať, že všetky štyri inštitúcie zaoberajúce sa vzdelávaním architektov majú viacmenej spoločné členenie štúdia do dvoch základných častí - na bakalárske a inžinierske, prípadne magisterské štúdium. Najväčším rozdielom je dĺžka štúdia a tým aj proporcia týchto dvoch stupňov - FA STU a VŠVU predstavujú 6-ročné modely, Katedry architektúry na Stavebných fakultách 5-ročné modely, čo predstavuje proporciu značne nevýhodnejšiu medzi bakalárskym a inžinierskym štúdiom (3:2 voči 2:1 na FA a VŠVU). Druhým markantným rozdielom je počet odborov a zameraní, kde jednoznačne má najširšiu štruktúru FA STU s tromi odbormi a desiatimi zameraniami oproti dvom odborom (ak berieme do úvahy aj dizajn) na VŠVU a jednému odboru - architektúre na Stavebných fakultách STU a TU. Tieto základné rozlišovacie prvky sa nutne musia premietnuť aj do skladby predmetov, proporcií prednášok a seminárov či cvičení voči predmetom ateliérovej tvorby.

2. Skladba a proporcie skupín predmetov

Najmarkantnejšie sa rozdiely a tým aj smerovanie jednotlivých škôl prejavuje v skladbe a proporciách skupín predmetov. Kvôli prehľadnosti sme rozčlenili predmety do skupín prirodovedných, humanitných a ekonomických predmetov, ktorými sú pokryté prevažne nižšie ročníky štúdia. Veľmi významnú skupinu predstavujú predmety inžinierskeho zamerania a architektonické

POROVNANIE SKLADBY A PROPORCIÍ SKUPÍN PREDMETOV

škola	FA STU		VŠVU		KA SvF STU		KA SvF TU	
	hodín	%	hodín	%	hodín	%	hodín	%
prír.	15	4,9	12	2,7	36	13,3	45	16,3
hum.	24	7,8	58	13,4	13	4,8	14	5,0
ekon.	4	1,3	0	0	12	4,4	11	4,0
inž.	59 (5A)	19,2	52	12,0	115 (16A)	42,6	123 (13A)	44,2
výt. v.	10	3,3	38	8,8	2 (+6np)	0,7	13 (+6np)	4,6
jaz.	15	4,9	np	0	8	3,0	4	1,4
arch.	180 (89A)	58,6 (29)	274 (246A)	63,1 (55)	84 (35A)	31,2 (13)	68 (43A)	24,5 (15)
spolu	307	100	434	100	270	100	278	100
apl. arch.	91 (P+C)		28 (P+C)		48 (P+C)		25 (P+C)	

P- prednášky, C- cvičenia, A- ateliéry, np- nepovinný predmet, t- týždne, (n...)- z toho n...

POROVNANIE PROPORCIÍ PREDNÁŠOK, SEMINÁROV, CVIČENÍ A ATELIÉROV

škola	FA STU			VŠVU			KA SvF STU			KA SvF TU		
	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A
I.	22	28	4	28	21	30	24	30	-	28	30	-
II.	25	22	10	3	116	30	26	29	3	28	30	-
III.	22	16	20	28	12	30	26	27	5	21	23	14
IV.	19	11	22	22	2	48	22	18	10	22	20	18
V.	15	15	27	18	2	48	13	19	18	11	9	24
VI.	12	6	11+8t	6	2	60						
spolu	115	98	94+8t	133	55	246	111	123	36	110	112	56
	307+8t			434			270			278		

predmety, ktoré nám najmarkantnejšie dokumentujú rozsah výučby týchto dvoch skupín predmetov v ich vzájomnej proporcii a porovnanie s ostatnými školami. Tretiu časť skupín predmetov predstavujú výtvarné disciplíny a jazyky, ktoré dotvárajú obraz celkového zamerania jednotlivých škôl.

Pre spresnenie je potrebné uviesť, ktoré predmety do ktorej skupiny predmetov v rámci porovnávaní škôl boli zaradené:

- Skupina prírodovedných predmetov - matematika, deskriptívna geometria, geológia a i.
- Skupina humanitných predmetov - psychológia, sociológia, kultúra a vývoj architektonického myslenia, predmety dejín a architektúry a umenia, filozofické, estetické aspekty architektúry a i.
- Skupina ekonomických predmetov - stavebná a urbanistická ekonómia, marketing, manažment, legislatíva a i.
- Skupina inžinierskych predmetov - predmety konštrukcií pozemných stavieb, stavebná fyzika, TZB, statika, stavebná mechanika, oceľové, drevené konštrukcie, realizácia stavieb, počítačová podpora tvorby, svetlo a zvuk v architektúre a i.
- Skupina výtvarných disciplín - predmety kreslenia a modelovania
- Skupina predmetov cudzích jazykov - povinné cudzie jazyky
- Skupina architektonických predmetov - architektonické navrhovanie, typologické predmety, predmety princípov a metód tvorby, kompo-

zície, farba v architektúre, obnova pamiatok, ekologicky viazaná tvorba, ateliérová tvorba a iné.

Porovnanie predmetovej skladby a jej hodinovej výmery je urobené podľa študijných programov pre akademický rok 1996 -1997 a vychádza z predmetov, ktoré majú charakter povinný alebo povinne voliteľný (sú teda nevyhnutné pre absolvovanie štúdia, na rozdiel od odporúčaných predmetov).

FA STU: Skladba predmetov predstavuje určitú vyváženosť, kde žiadna zo skupín predmetov nie je podhodnotená ani precenená. Dôležité je uvedomiť si, že v prípade FA STU nie je do hodinovej výmery ateliérovej tvorby zahrnutý diplomový projekt, ktorý trvá 8 týždňov, čo do istej miery skresľuje porovnanie proporcií ateliérovej tvorby medzi školami navzájom.

VŠVU: Podľa študijného programu nie sú zastúpené dve skupiny predmetov - ekonomického zamerania a jazykov (tieto sú odporúčané ako nepovinný výberový predmet). Z analýzy je zrejmá značná nadhodnotenosť predmetov ateliérovej tvorby voči ostatným trom školám, na strane druhej je extrémne nízke zastúpenie inžinierskych predmetov. V porovnaní s ostatnými školami majú výrazné zastúpenie predmety výtvarných disciplín a v prvých ročníkoch aj predmety humanitného zamerania oproti prírodovedným predmetom. Nezanedbateľným faktom je, že oproti ostatným školám sa výmera výučby v jednotlivých semestroch pohybuje medzi 34 až 39 hodinami týždenne.

Skladba a proporcie skupín predmetov - porovnanie FA STU, VŠVU, KA SvF STU a KA SvF TU

FA STU	I.			II.			III.			IV.			V.			VI.			spo lu
	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	
prír.	6	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15
hum.	5	2	-	4	2	-	4	2	-	3	-	-	-	-	-	2	-	-	24
ekon.	4	4	-	11	7	-	9	5	-	-	-	-	2	8	5	3	1	-	59
inž.	4	4	-	11	7	-	9	5	-	-	-	2	8	5	3	1	-	59	
výtv.	-	5	-	-	5	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	15
jaz.	-	-	-	-	2	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	10
arch.	7	8	4	10	6	10	8	4	20	14	2	22	13	7	22	7	5	11,8 t	11,8 t
spolu	22	28	4	25	22	10	22	16	20	19	11	22	15	15	27	12	6	11,8 t	307 +8t
	54			57			58			52			57			29+8t			

VŠVU	I.			II.			III.			IV.			V.			VI.			spo lu
	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	
prír.	8	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12
hum.	8	4	-	8	-	-	12	-	-	10	-	-	12	2	-	2	-	-	58
ekon.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
inž.	6	5	-	19	4	-	8	-	-	6	-	-	4	-	-	-	-	-	52
výtv.	6	8	-	-	12	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38
jaz.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
arch.	-	-	30	4	-	30	8	-	30	6	2	48	2	-	48	4	2	60*	274
spolu	28	21	30	31	16	30	28	12	30	22	2	48	18	2	48	6	2	60*	434
	79			77			70			72			68			68 *(+2t prax)			

SvF STU	I.			II.			III.			IV.			V.						spo lu
	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	
prír.	14	14	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36
hum.	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4	3	-	2	-	-	-	-	-	13
ekon.	-	-	-	2	4	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-	-	-	12
inž.	10	10	-	18	15	-	24	22	-	6	6	-	1	3	-	-	-	-	115
výtv.	-	2	-	-	2np	-	-	4np	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2+6
jaz.	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
arch.	-	-	-	2	2	3	2	1	5	8	7	10	10	16	18	-	-	-	84
spolu	24	30	-	26	29	3	26	27	5	22	18	10	13	19	18	-	-	-	270
	54			58			58			50			50						

SvF TU	I.			II.			III.			IV.			V.						spo lu
	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	P	C	A	
prír.	13	13	-	9	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	45
hum.	2	2	-	-	-	-	4	-	-	4	-	-	2	-	-	-	-	-	14
ekon.	-	-	-	1	2	-	-	-	-	3	2	-	2	1	-	-	-	-	11
inž.	11	1	-	18	16	-	13	12	3	11	10	6	4	4	4	-	-	-	123
výtv.	-	3np	-	-	3np	-	-	7	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	13+
jaz.	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
arch.	2	2	-	-	3np	-	4	4	11	4	2	12	3	4	20	-	-	-	68+
spolu	28	30	-	28	30	-	21	23	14	22	20	18	11	9	24	-	-	-	278
	58			58			58			60			44						

Katedra architektúry SvF STU: Skladba a proporcia skupín predmetov je daná modelom štúdia, keď prvé tri roky štúdia študenti prakticky absolvujú s rozdielom ateliérov architektonickej tvorby tie isté predmety ako ostatné odbory SvF - Architektúra a pozemné stavby, Materiálové inžinierstvo, Ekonomika a riadenie stavebníctva, Realizácia stavieb a Technické zariadenie budov. Z toho vyplýva, že najviac preferovanou skupinou predmetov sú inžinierske predmety a na treťom mieste prírodovedné. Architektonické predmety čo do výmery sú na druhom mieste, ale prakticky v tretinovej výmere ako na VŠVU. Nízku výmeru v porovnaní s ostatnými školami má zastúpenie humanitných predmetov a výtvarných disciplín (v oboch prípadoch najnižšia výmera).

Katedra architektúry SvF TU: Môžeme pozorovať tie isté tendencie ako na bratislavskej SvF. Z tabuľky je zrejماً orientácia na predmety inžinierskeho a prírodovedného zamerania, ale v ateliérovej tvorbe a najmä vo výtvarných disciplínach môžeme sledovať väčší hodinový rozsah výučby. Čiastočne absentuje zastúpenie predmetov humanitného a najmä architektonického zamerania (najmenej zo všetkých škôl).

3. Porovnanie proporcií ateliérov a ostatných predmetov

Zaujímavým ukazovateľom, ktorý udáva orientáciu jednotlivých škôl, je porovnanie výmery predmetov architektonického zamerania voči ostatným predmetom a proporcie výmery ateliérov voči týmto predmetom.

FA STU: - Predmety architektonického zamerania predstavujú takmer 60 % výmery všetkých predmetov na fakulte. Čo je dôležité, architektonické aplikované predmety zahrňujúce prednášky, semináre a cvičenia vzhľadom na množstvo odborov a zameraní predstavujú polovicu tejto výmery. Čiže ateliéry v porovnaní s ostatnými predmetmi predstavujú takmer 30 % všetkej hodinovej výmery (nezahrňujúc do tohto čísla 5 hodín konštrukčného ateliéru a 8 týždňov diplomového projektu).

VŠVU: Zastúpenie architektonických predmetov má na tejto škole bezkonkurenčne najväčší rozsah voči ostatným predmetom (takmer 65 %), ale aj v porovnaní s ostatnými školami. Čo je však dôležité, z tejto výmery až takmer 9/10 predstavujú ateliéry (pričom ako na jedinej škole nie je zastúpený konštrukčný ateliér), čo znamená, že ostatné predmety architektonického zamerania sú výmerou na úrovni SvF TU.

Katedra architektúry SvF STU: Je zjavne handicapovaná schémou štúdia so spoločným 3-ročným základom pre odbory SvF. Predmety architektonického zamerania tak predstavujú menej ako 1/3 celkovej výmery predmetov, pričom výmera ateliérovej tvorby je najnižšia zo všetkých 4 škôl. Na druhej strane však rozsah konštrukčného ateliéru je z týchto škôl najvyšší.

Katedra architektúry SvF TU: Má o niečo vyššiu výmeru architektonických ateliérov, ale

najnižší rozsah architektonických aplikovaných predmetov. Konštrukčný ateliér má druhý najvyšší rozsah.

4. Porovnanie počtu študentov

Ďalším kvantifikovateľným ukazovateľom, ktorý nám napomôže porovnať jednotlivé školy, je počet študentov.

FA STU - počet študentov je v rozmedzí 900 až 1000 vo všetkých odboroch a ročníkoch.

VŠVU - počet študentov architektúry sa pohybuje medzi 60 až 70 študentmi vo všetkých ročníkoch.

Katedra architektúry SvF STU - počet študentov sa pohybuje v posledných troch ročníkoch v rozmedzí 60 až 70.

Katedra architektúry SvF TU - počet študentov v posledných troch ročníkoch sa pohybuje v rozmedzí 30 až 40.

5. Záver

Cieľom tejto charakteristiky škôl architektonického vzdelávania a analýzy ich kvantifikovateľných údajov nie je vytknutie určitých nedostatkov. Ide nám len o komparáciu obsahovej náplne, skladby, proporcií hlavných skupín predmetov v ich kvantifikovateľnom vyjadrení. Kvalita naplnenia a zabezpečenia týchto predmetov predstavuje ďalší nie menej dôležitý aspekt procesu vzdelávania. Avšak bez kvalifikovaného analytického pohľadu nie je možné pristúpiť k formulovaniu požiadaviek na ďalší vývoj týchto vzdelávacích inštitúcií v oblasti architektonického školstva. To bolo aj predmetom tejto analýzy, ktorá vytvára základ pre spracovanie zmlúv o spolupráci medzi Slovenskou komorou architektov a jednotlivými školami. Pri koncipovaní zmlúv ide práve o snahu zachovať si vlastnú identitu a charakteristiku jednotlivých vzdelávacích inštitúcií pri postupnom odstraňovaní nedostatkov, o ktorých väčšinou na všetkých školách vedú, s cieľom zvyšovania kvality produktu všetkých škôl - architekta, adaptabilného v podmienkach praxe.

*

Doc. Ing.arch. Peter Vodrážka, CSc., FA STU, Katedra ochrany a tvorby v pamiatkovom prostredí

CHARACTERISTICS AND COMPARISON OF THE ARCHITECTURAL SCHOOLS IN SLOVAKIA

By Peter Vodrážka

There is a change in the dominant status of the two educational institutions in architecture, the Faculty of Architecture STU and the Academy of Fine Arts and Design, caused by establishing the departments of architecture at the Faculty of Civil Engineering STU in Bratislava and Košice. The differences are in the length of study, the structure and the proportion of subjects and studio work. The analysis of education has inevitably become the basis for cooperation agreements between the Slovak Chamber of Architects and the schools of architecture.